

dene u Engleskoj (London). Jedna *wood*-palica proizvedena je u Francuskoj u Cannesu, druga u Italiji, dok je trećoj mjesto nastanka nepoznato. „Oprema za golf iz zbirke JU Nacionalni Park Brijuni“ (117-124) daje nam zanimljive podatke koji povezuju Brijune s nekima od najvećih, najstarijih i najuglednijih proizvođača golfske opreme s početka 20. stoljeća. Neki se predmeti vezuju za profesionalne igrače, neki za otočke stanovnike, a neki i za prve sportske trgovine i daleke egipatske golfske klubove.

Vrlo bogato ilustriran i sadržajan katalog, koji uz izložbu pridonosi poznavanju povijesti razvoja golfa ne samo na Brijunima nego i šire, zaključuju „Zahvala“ (125-126), „Izložba“ (127-128), „Literatura“ (129-130), „Slikovni izvori“ (131-132) i „Impressum“ (133-136).

Igor Jovanović

Međunarodna konferencija *The role of traditional sports and games in the development of local communities in the context of sustainable tourism* / Uloga tradicijskih sportova i igara u razvoju lokalnih zajednica u kontekstu održivog turizma, Savičenta, 21. – 22. listopada 2021.

U sklopu 5. međunarodnog festivala pljočkanja u Savičenti je 21. i 22. listopada 2021. u organizaciji Istarskoga pljočkarskog saveza te uz stručnu pomoć Etnografskoga muzeja Istre iz Pazina i Instituta za turizam iz Zagreba održana međunarodna konferencija *The role of traditional sports and games in the development of local communities in the context of sustainable tourism* / *Uloga tradicijskih sportova i igara u razvoju lokalnih zajednica u kontekstu održivog turizma*, kojoj su prisustvovali međunarodni stručnjaci za tradicijske igre te učitelji istarskih osnovnih škola. Predavanja su bila raznovrsna te su nakon njih vođene vrlo zanimljive i konstruktivne rasprave.

„The Potential of Traditional Sports and Games as a Part of Cultural Heritage in the Context of Tourism and the Branding of Touristic Destinations“ / „Potencijal tradicijskih sportova i igara kao dijela kulturne baštine u kontekstu turizma i brendiranja turističkih destinacija“ bilo je prvo predavanje, koje je održao Bartosz Prabucki iz Poljske. Tradicionalni sportovi i igre (TSG, Traditional sports and games) vrlo su važan, ali još uvijek podcijenjen dio svjetske kulturne baštine. Zanimljive su, vrijedne

i praktične te ispunjavaju najvažnije ljudske potrebe. Atraktivne su i za turizam, posebice održivi, kulturni i sportski. U prezentaciji je prikazano desetak tradicijskih igara iz cijeloga svijeta kao dio kulturne baštine i kao dio turističke ponude.

„Traditional Sports and Games as an Element of Intangible Cultural Heritage and Potential Tourist Product (Shepherd’s Days – Kosjerić, Serbia)“ – „Tradicijiski sportovi i igre kao element nematerijalne kulturne baštine i potencijalni turistički proizvod (Pastirski dani – Kosjerić, Srbija)“ projekt je na kojem su sudjelovali Željko Bjeljac, Jovana Brankov, Ana Milanović Pešić i Nevena Ćurčić. Samo je predavanje održao Željko Bjeljac. Uloga pastira u stvaranju, izvođenju i prenošenju starih pučkih sportskih igara i natjecanja od velike je važnosti. Djetinjstvo su proveli čuvajući stoku na livadama i pašnjacima, u planinskim i nizinskim ruralnim područjima. Puno slobodnoga vremena i želja za dokazivanjem uvjetovali su razvoj starih narodnih sportova i igara. Poslije su te pastirske sportske igre prerasle u demonstraciju tjelesne sposobnosti, zrelosti i snage mladih tijekom raznih seoskih svečanosti, narodnih sabora i crkvenih slavlja. Te su se igre i sportovi razvili u narodnoj sredini bez pisanih pravila i uglavnom su autohtonoga podrijetla. Imaju posebno značenje kao potencijalni turistički proizvod unutar ruralnih turističkih destinacija i kao element nematerijalne kulturne baštine (ICH, Intangible cultural heritage). Predmet istraživanja je analiza tradicionalnih sportova i igara koje se organiziraju kao natjecanja jednom godišnje u okviru tradicionalne manifestacije Pastirski dani u mjestu Kosjerić u Srbiji. Ta priredba svojim programom promiče i čuva nematerijalnu kulturnu baštinu Zapadne Srbije (folklor, narodne običaje, gastronomiju, narodne radinosti, etnoglazbu), a u njezinu sadržaju značajno mjesto imaju tradicionalni sportovi i igre.

„Tocati: a network of TSG experiences to think the potential and challenges of ICH-based touristic development“ / „Tocati: mreža TSG iskustava za razmišljanje o potencijalu i izazovima turističkog razvoja temeljenog na ICH“ bilo je predavanje Valentine Lapicirelle Zingari. Tocati je festival tradicionalnih igara u Veroni koji se održava svake godine vikendom sredinom rujna. Karakteriziraju ga igraonice razasute po gradu sa štandovima s hranom, koncertima i događanjima vezanima za folklor i narodnu tradiciju. Grad Verona okupiran turistima gubi svoj identitet, trgovi i ulice za igru na kraju se pretvaraju u objekte potrošnje oduzimajući prostore svakodnevnoj

upotrebi građana. Festivalu je cilj revitalizirati grad vraćajući prostore za igru i izvedbe njegovim stanovnicima. U Veroni se tijekom festivala Tocati turisti pretvaraju u igrače, doživljavajući međukulturalne razmjene temeljene na igrama i aktivnostima koje se zasnivaju na nematerijalnoj kulturnoj baštini. U manjim sredinama u Italiji tradicijske sportske igre su instrumenti za preoblikovanje i obnovu lokalne ekonomije utemeljene na tradicijskoj baštini.

„From Springboards to Theme Parks via Neverland“ / „Od odskočnih dasaka do tematskih parkova preko Neverlanda“ bilo je predavanje Juliana Mirande. Neverland je izmišljeni otok gdje žive Petar Pan, Zvončica, kape-tan Kuka i druga imaginarna bića i stvorenja. Turizam potiče imaginarno, izgrađeno stvarnim slikama ili poetično, što proizvodi maštovite inter-pretacije koje stvaramo o odredištu. To se može definirati odskočnom daskom. Kada izidemo van, napravimo skok s odskočne daske koji nam omogućava da neko vrijeme „ostanemo“ na mjestu suprotnom od sva-kodnevnoga života. Putovi nas vode u bajkovito okruženje, u Neverland. Djeca žele utažiti svoju žeđ za avanturom. U Neverlandu nose perjanice, mačuju se protiv pirata, bore protiv Indijanaca, traže blago. Suvremeni pustolovni turizam vrlo dobro pokazuje tu strukturu jer se temelji na padobranskome jedrenju, kanjoningu, skejtanju, *bungee jumpingu* – vježbač počinje na sigurnome mjestu, skače ili leti i vraća se do zemlje. Postoji polijetanje, let i slijetanje. Ako zamijenimo zrak za vodu ili nestabilnu površinu (snijeg, led, pijesak), analogija vrijedi za sve ekstremne sportove. Čovjek želi ostvariti mističnu avanturu kada putuje. Putovanja su način na koji naša mašta isprepliće fantaziju i stvarnost. Jednako se događa i s tradicionalnim igrama. Svaka igra dobiva nove, neobične specifičnosti, pogotovo u tematskim parkovima.

„TRAWECU, an Erasmus+ project to promote Traditional Wrestling For Sustainable Cultural Tourism“ / „TRAWECU, Erasmus+ projekt za promicanje tradicionalnog hrvanja za održivi kulturni turizam“ predstavili su Guy Jaouen i Marko Panović. Projekt TRAWECU (Traditional Wrestling – Cultural Tourism and Local Development / Tradicionalno hrvanje – kulturni turizam i lokalni razvoj) obuhvaća skupine hrvača tradicijskoga (narodnoga) hrvanja iz različitih zemalja. Tradicijsko hrvanje je važan sport na Balkanu i važan dio europske nematerijalne kulturne baštine te se kroz projekt nastoje organizirati međunarodni turniri. Cilj

je projekta da se kroz djelovanje lokalnih zajednica i promicanje kulturnoga turizma razviju tradicijski sportovi koji će postati pokretač održivoga društvenog i gospodarskog razvoja u okviru promicanja interkulturalnoga dijaloga.

„The game of Capoeira from Bahia to the world: an example of sustained tourism“ / „Capoeira iz Bahije prema svijetu: primjer održivog turizma“ predavanje je koje su pripremili Paulo Araújo i Ana Rosa Jaqueira. *Capoeira* je afrobrazilska umjetnička forma koja uključuje elemente bori-lackih vještina, igre, glazbe i plesa. Nastala je u Brazilu, a razvili su je robovi dovedeni iz različitih dijelova Afrike (osobito s područja današnje Angole) u 16. stoljeću i raspoređeni u trima glavnim lukama: Bahia, Recife i Rio de Janeiro. Fokusiranjem na perspektivu nematerijalne kulturne baštine kao promotora održivoga turizma prikazana je inicijativa koju promiče brazilska savezna država Bahia u korištenju *capoeira* kao jednoga od najpopularnijih izričaja Brazila. To se naročito odnosi na rekreaciju i sportski turizam s ciljem održivosti brazilskoga turizma i brazilske kulturne baštine.

Kazimierz Waluch je održao predavanje „Traditional sports as an element of local identity“ / „Tradicijiski sportovi kao element lokalnog identiteta“. Pitanje identiteta nikada nije bilo tako značajno kao danas u doba globalizacije jer često živimo odvojeno od tradicionalnih vrijednosti. Održavanje identiteta je ključno jer omogućuje očuvanje kontinuiteta naše povijesti. Iako su ljudi svjesni činjenice da su samostalni pojedinci, zahvaljujući kolektivnom identitetu mogu osjećati i nacionalnu, regionalnu ili lokalnu pripadnost. U tome je kontekstu uloga tradicijskih sportova kao elementa strukture lokalnoga identiteta posebno važna. Sudjelovanje u tradicijskim igrama daje nam osjećaj povezanosti s prošlošću, ali i sadašnjošću.

Posljednje je predavanje „Traditional Sports and Games: Sustainable Tourism Product or Not? Case of Croatia“ / „Tradicionalni sportovi i igre: održivi turistički proizvod ili ne? Slučaj Hrvatske“ održala Jasenka Kranjčević, koja je ujedno predstavila istraživanje koje je provela s kolegicama Sandom Čorak i Ksenijom Tokić. Suvremeni trendovi kupaca, kao i brojna istraživanja pokazuju preferencije turista za mnoge aktivnosti tijekom kratkih odmora ili duljega odmora, ali i o svijesti da svoje dragocjeno vrijeme troše na odmor i opuštanje u ekološki očuvanome okruženju. Stoga se mnoga odredišta trude diferencirati svoje

turističke proizvode i postati konkurentnija na svjetskome turističkom tržištu. Tradicijske sportske igre mogu diferencirati turistički proizvod promicanjem lokalne tradicije i baštine, ali su trenutno zanemarene u hrvatskome turizmu.

Igor Jovanović

Međunarodna konferencija *The future of traditional games and sports: Investing in education / Budućnost tradicionalnih igara i sportova: ulaganje u obrazovanje*, Savičenta, 9. i 10. rujna 2022.

U Savičenti je 9. i 10. rujna 2022. u organizaciji Istarskoga pljočkarskog saveza održana međunarodna konferencija *The future of traditional games and sports: Investing in education / Budućnost tradicionalnih igara i sportova: ulaganje u obrazovanje*. Konferencija kojoj su prisustvovali međunarodni stručnjaci za tradicijske igre te učitelji istarskih osnovnih škola održana je u sklopu 6. međunarodnoga festivala pljočkanja.

Prvo je predavanje „Playful heritage – examples from the practice of the Ethnographic Museum of Istria“ / „Razigrana baština – primjeri iz prakse Etnografskog muzeja Istre“ održala Mirjana Margetić. Etnografski muzej Istre unazad petnaestak godina puno pozornosti polaže na istraživanje, bilježenje, očuvanje i prezentiranje nematerijalne kulturne baštine. Jedan se od aspekata odnosi i na tradicijske igre (za djecu i odrasle) i igračke, koje dosad nisu bile u većem fokusu istraživača i kustosa muzeja. Prilikom istraživanja dobiveni su mnogi zanimljivi i korisni podaci o brojnim igrama, a zahvaljujući kazivačima i suradnicima iz lokalnih zajednica snimljeno je i nekoliko kraćih filmova. Materijal dobiven istraživanjem implementiran je u rad Muzeja kroz pedagošku službu. Tako su osmišljene nove igraonice i radionice s tematikom tradicijskih igara ili izrade igrački. Uspostavljena je i dobra suradnja s odgojno-obrazovnim ustanovama koje se redovito odazovu na akcije Muzeja ili ih i same iniciraju.

Predavanje „‘Aintzinakojolasak’ – Recovering and transmitting a playfull memory“ / „‘Aintzinakojolasak’ – obnavljanje i prijenos razigranog sjećanja“ održao je Joseba González Porrás. Projekt Aintzinakojolasak osmišljen je s idejom obnavljanja i prenošenja sjećanja na tradicionalne